

PRESUDA SUDA

22. prosinca 1993.(*)

„Jednake plaće muškaraca i žena – Strukovne mirovine - Primjena aktuarskih faktora koji se razlikuju prema spolu - Vremensko ograničenje učinaka presude u predmetu C-262/88 Barber”

U predmetu C-152/91,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u koji je uputio Leeds Industrial Tribunal (Radni sud u Leedsu, Ujedinjena Kraljevina) u postupku koji se pred tim sudom vodi između

Davida Neatha

i

Hugh Steeper Ltd

o tumačenju članka 119. Ugovora o EEZ-u i o vremenskom ograničenju učinaka presude Suda od 17. svibnja 1990., Barber/ (C-262/88, Zb., str. I-1889.),

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, M. Diez de Velasco, D. A. O. Edward (predsjednici vijeća), C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn i J. L. Murray, suci,

nezavisni odvjetnik: W. Van Gerven,

tajnik: H. von Holstein, zamjenik tajnika, i D. Louterman-Hubeau, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Davida Neatha, Michael J. Beloff QC, Clive Lewis i Sarah Moore, Barristers,
- za Hugh Steeper Ltd, David Pannick, barrister,
- za vladu Ujedinjene Kraljevine, John E. Collins, iz Treasury Solicitor's Departmenta, u svojstvu agenta, i Stephen Richards, barrister,
- za nizozemsku vladu, B. R. Bot, glavni tajnik u Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenta,

- za njemačku vladu, Ernst Röder, Ministerialrat u Saveznom ministarstvu gospodarstva, u svojstvu agenta,
- za irsku vladu, Louis J. Dockery, Chief State Solicitor, u svojstvu agenta, i Aindrias O' Caoimh, BL,
- za dansku vladu, Jørgen Molde, pravni savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenta,
- za Komisiju Europskih zajednica, Karen Banks, članica pravne službe, u svojstvu agenta,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja Davida Neatha, društva Hugh Steeper Ltd, vlade Ujedinjene Kraljevine, koju je zastupao Sir Nicholas Lyell QC, Attorney General, S. Richards i N. Paines, barristers, i J. E. Collins, iz Treasury Solicitor's Departmenta, u svojstvu agenta, nizozemske vlade, koju su zastupali J. W. de Zwaan i T. Heukels, zamjenici pravnog savjetnika u Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenata, njemačke vlade, irske vlade, koju su zastupali J. Cooke, SC, i A. O' Caoimh, BL, u svojstvu agenata, danske vlade i Komisije, na raspravi održanoj 26. siječnja 1993.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 28. travnja 1993.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 13. svibnja 1991., koje je Sud zaprimio 10. lipnja 1991., Leeds Industrial Tribunal (Radni sud u Leedsu) postavio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u tri prethodna pitanja o tumačenju članka 119. tog Ugovora i presude Suda od 17. svibnja 1990., Barber (C-262/88, Zb., str. I-1889.; u dalnjem tekstu: presuda Barber) u vezi s vremenskim ograničenjem njezinih učinaka.
- 2 Ta tri pitanja su postavljena u okviru spora između D. Neatha i društva Hugh Steeper Ltd u vezi s pravilima dodjele strukovne mirovine i prijenosa mirovinskih prava.
- 3 D. Neath je bio zaposlen u društvu Hugh Steeper od 29. siječnja 1973. do 29. lipnja 1990., kada je otpušten. U to vrijeme je imao 54 godine i 11 mjeseci. Tijekom tog razdoblja bio je uključen u dva privatna strukovna mirovinska sustava kojima je upravljao njegov poslodavac, a prava koja je stekao unutar prvog sustava bila su prenesena na sustav u koji je bio uključen u trenutku kad je otpušten, sustav koji je „ugovorom bio isključen iz nacionalnog mirovinskog sustava povezanog s dohotkom („contracted out of the State Earnings-Related Pension Scheme“).)
- 4 U skladu s pravilima potonjeg sustava radnici ne mogu zahtijevati pune strukovne mirovine dok ne napune 65 godina, a radnice mogu dobiti punu mirovinu kad napune 60 godina.

- 5 Međutim, svatko tko je uključen u sustav može uz suglasnost poslodavca i upravitelja sustava otici u prijevremenu mirovinu u bilo koje vrijeme nakon 50. rođendana i primiti mirovinu koja se isplaćuje odmah, ali je umanjena razmjerno duljini razdoblja između stvarnog datuma umirovljenja i datuma redovitog umirovljenja. Ako poslodavac ili upravitelji uskrate svoju suglasnost, kao što su učinili u slučaju D. Neatha, osoba uključena u sustav ima pravo samo na prijenos stečenih mirovinskih prava u drugi mirovinski sustav ili na primitak odgođene mirovine koja se isplaćuje na datum redovitog umirovljenja, osim ako se osoba ne odluči na to da se dio te mirovine pretvoriti u kapitaliziranu svotu.
- 6 Kada je donosio svoju odluku, D. Neath je shvatio, na temelju brojčanih podataka iz sustava, da ukoliko bi se odlučio za prijenos mirovinskih prava, njegova bi financijska situacija bila povoljnija ako bi se presuda Barber tumačila tako da svaki radnik koji ode u mirovinu kao on, nakon 17. svibnja 1990. odnosno nakon datuma donošenja presude, ima pravo da se njegova mirovina ponovno izračuna na temelju jednakih parametara koji vrijede za radnice u jednakom položaju, u odnosu na njegovu cjelokupnu karijeru. Ako bi se presuda tumačila tako da je ponovni izračun moguće zahtijevati samo za razdoblja zaposlenja nakon navedenog datuma, on bi imao pravo na manji iznos.
- 7 D. Neath je također ustanovio da bi prema bilo kojem tumačenju prenesena vrijednost u svakom slučaju bila niža od one koju bi primila njegova kolegica, jer se pri ocjeni prenesenog kapitaliziranog iznosa koriste aktuarski faktori, koji se temelje na očekivanoj životnoj dobi koja se razlikuje za muškarce i žene.
- 8 Slično tome, ako bi se odlučio za odgođenu mirovinu i zatražio pretvorbu dijela te mirovine u kapitalizirani iznos, zbog istih aktuarskih faktora primio bi manji iznos nego njegova kolegica u jednakom položaju.
- 9 Pozivajući se na načelo o jednakim plaćama muškarca i žena, kako je predviđeno člankom 119. Ugovora i kako ga je protumačio Sud u presudi Barber, D. Neath je pri Leeds Industrial Tribunal (Radni sud u Leedsu) podnio tužbu zahtijevajući da mu se priznaju jednaka prava koja imaju žene u istoj situaciji. U tim je okolnostima Industrial Tribunal (Radni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Utječu li članak 119. i presuda Barber na pravo zaposlenika muškog spola, čiji radni odnos završava 17. svibnja 1990. ili kasnije, na jednaku mirovinu koju bi primio da je žena?
2. Vrijedi li isto kada u okviru mirovinskog sustava odabere opciju u vezi s:
- (a) prenesenim davanjima i
- (b) isplatom paušalnog iznosa?
3. Ako je odgovor na prvo ili drugo pitanje negativan, ili na oba, u kojoj je mjeri potrebno eventualno uzeti uz obzir
- (a) njegovo vrijeme zaposlenja prije 17. svibnja 1990. i

(b) primjenu aktuarskih pretpostavki u mirovinskom sustavu koje se temelje na spolu?"

- 10 Za potpuniji prikaz činjeničnog stanja u glavnom postupku, tijeka postupka i pisanih očitovanja podnesenih Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti dijelovi spisa u nastavku se spominju samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje odluke Suda.
- 11 Prethodna pitanja mogu se svesti na dva problema: (a) tumačenje presude Barber u pogledu vremenskog ograničenja njezinih učinaka i (b) pitanje je li primjena aktuarskih faktora koji se razlikuju prema spolu u području privatnih strukovnih mirovinskih sustava u skladu s člankom 119. Ugovora.
 - (a) Tumačenje presude Barber s obzirom na vremensko ograničenje njezinih učinaka
- 12 Svojim prvim i drugim pitanjem te prvim dijelom trećeg pitanja nacionalni sud traži pojašnjenje u pogledu točnog opsega vremenskog ograničenja učinaka presude Barber.
- 13 Kao što je Sud naveo u presudi od 6. listopada 1993., Ten Oever (C-109/91, Zb., str. I-4879.), točan kontekst u kojem je to ograničenje nametnuto je onaj koji se tiče davanja (osobito mirovina) koja predviđaju privatni strukovni sustavi i koja su tretirana kao plaća u smislu članka 119. Ugovora.
- 14 Ta je odluka uzela u obzir činjenicu da je za takvu vrstu plaća karakteristično da postoji vremenska razlika između stjecanja prava na mirovinu, što se događa postupno tijekom radnog vijeka radnika, i stvarne isplate mirovine, što je odgođeno do dostizanja određene dobi.
- 15 Sud je također uzeo u obzir način na koji se financiraju strukovni mirovinski fondovi te računovodstvene poveznice koje postoje u svakom pojedinačnom slučaju između periodičkih davanja i budućih iznosa koje je potrebno isplatiti.
- 16 Uzimajući u obzir razloge koji su opravdali vremensko ograničenje učinaka presude Barber, navedene u točki 44. te presude, potrebno je pojasniti da se na jednako postupanje u području strukovnih mirovina može pozivati samo u vezi s davanjima koja je potrebno isplatiti za razdoblja zaposlenja nakon 17. svibnja 1990. (datum presude Barber), osim u slučaju radnika ili njihovih ovlaštenika koji su prije tog datuma pokrenuli sudske ili druge istovjetne postupke na temelju važećega nacionalnog prava.
- 17 Što se tiče prenesenih davanja i isplata paušalnog iznosa na koje se odnosi drugo pitanje, podložno dolje navedenim pojašnjenjima valja ustvrditi da s obzirom da se na temelju presude Barber na članak 119. nije moguće pozivati da bi se dovela u pitanje financijska osnova za mirovinska prava stečena prije 17. svibnja 1990. na temelju različite dobi za umirovljenje, za kapitaliziranu protuvrijednost mora nužno vrijediti vremensko ograničenje.
- 18 Na pitanje nacionalnog suda valja stoga odgovoriti da se na temelju presude Barber na izravan učinak članka 119. Ugovora zbog primjene načela jednakog postupanja u području strukovnih mirovina moguće pozivati samo ako se radi o davanjima koja je potrebno isplatiti za razdoblja zaposlenja nakon 17. svibnja 1990., osim u slučaju radnika ili njihovih ovlaštenika koji su prije tog datuma pokrenuli sudske ili druge

istovjetni postupak na temelju važećega nacionalnog prava. Isto vrijedi za vrijednost prenesenih davanja i isplate paušalnih iznosa.

(b) Primjena aktuarskih faktora koji se razlikuju prema spolu u području privatnih strukovnih mirovinskih sustava

- 19 Iz spisa proizlazi da je strukovni mirovinski sustav, u koji je bio uključen D. Neath kad je bio otpušten, sustav definiranih naknada (*defined-benefit/final-salary scheme*) koji predviđa da se zaposlenicima koji dosegnu dobnu granicu za mirovinu isplati određena mirovina, koja odgovara jednoj šezdesetini njihove posljednje plaće za svaku godinu zaposlenja.
- 20 Taj sustav ima doprinosni karakter, što znači da se ne financira samo od davanja poslodavca, već i od davanja zaposlenika.
- 21 Doprinosi zaposlenika su određeni u postocima njihovih plaća i jednaki su za muškarce i žene.
- 22 Doprinosi poslodavca, međutim, koji se izračunavaju u ukupnom iznosu, mijenjaju se s vremenom, tako da se pokriju cijelokupni troškovi obećanih mirovina. Oni su također veći za radnice nego za radnike.
- 23 Ta varijabilnost i nejednakost proizlaze iz primjene aktuarskih faktora u finansijskom mehanizmu sustava. Naime, budući da je cilj strukovnog mirovinskog sustava da osigura buduće plaćanje periodičnih mirovina, bilo bi važno prilagoditi finansijska sredstva programa koja se dobivaju kapitaliziranjem mirovinama koje će prema predviđanjima morati biti isplaćene. Procjene koje su potrebne za sustav temelje se na više objektivnih faktora, kao što su stopa prinosa na investicije sustava, stopa povećanja plaća te očekivani životni vijek radnika.
- 24 Činjenica da žene žive u prosjeku dulje od muškaraca jedan je od aktuarskih faktora uzetih u obzir pri određivanju kako je potrebno financirati predmetni sustav. Iz tog razloga poslodavac mora platiti više doprinose za radnice od onih za radnike.
- 25 U slučaju prijenosa stečenih prava i u slučaju pretvorbe dijela mirovine u kapitalizirani iznos odnosno u slučajevima koji su predmet glavnog postupka, uzimanje u obzir različitih aktuarskih faktora kako je upravo opisano ima za posljedicu da radnici imaju pravo na iznose koji su niži od onih na koje imaju pravo radnice.
- 26 Nacionalni sud u biti pita jesu li takve razlike u skladu s člankom 119. Ugovora. Kako bi se odgovorilo na to pitanje, potrebno je ustanoviti čine li opcije prijenosa prava i isplate paušalnih iznosa plaću u smislu tog članka.
- 27 Komisija potvrđuje gornje pitanje i smatra da bi svako različito postupanje na temelju spola bilo dozvoljeno samo ako bi bilo objektivno utemeljeno. Statistički podaci koji se temelje na očekivanoj životnoj dobi oba spola, prema njezinom mišljenju, nisu objektivno opravданje jer odražavaju prosjeke izračunane na temelju cijelokupne muške i ženske populacije, dok je pravo na jednako postupanje u pogledu isplate plaće pravo koje je dano zaposlenicima pojedinačno, a ne zbog toga što pripadaju određenoj skupini.

- 28 U skladu s ustaljenom sudskom praksom pojam plaće u smislu drugog stavka članka 119. obuhvaća svako primanje, u gotovini ili u naravi, trenutno ili buduće, koje radnik prima, makar i neizravno, od svojeg poslodavca u vezi sa zaposlenjem. Činjenica da se određeni primici isplaćuju nakon prestanka radnog odnosa ne isključuje da imaju obilježe plaće u smislu članka 119. Ugovora (vidjeti osobito presudu Barber, t. 12.).
- 29 Pretpostavka tog pristupa je da se poslodavac obaveže, čak jednostrano, da će svojim zaposlenicima isplatiti određena davanja ili odobriti posebne povlastice, a zaposlenici s druge strane od poslodavca očekuju da im isplati ta davanja ili odobri te povlastice. Ono što ne proizlazi iz te obaveze i stoga ne pripada odgovarajućem očekivanju zaposlenika, ne ulazi u pojam plaće.
- 30 U okviru strukovnog mirovinskog sustava s definiranim naknadama kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku, obveza poslodavca prema svojim zaposlenicima odnosi se na isplatu periodične mirovine u određenom trenutku, za koju su odlučujući kriteriji već poznati u trenutku preuzimanja obaveze i koja čini plaću u smislu članka 119. Međutim, ta se obaveza ne odnosi nužno na načine financiranja koji su izabrani da bi se osigurala periodična isplata mirovine i koji ostaju izvan područja primjene članka 119.
- 31 U doprinosnim sustavima financiranje se osigurava putem doprinosa radnika i poslodavaca. Doprinosi radnika su sastavni dijelovi njihovih plaća, jer se odbijaju izravno od njihove plaće, koja je po definiciji plaća (vidjeti presudu od 11. travnja 1981., Worringtonham, 69/80, Zb., str. 767.). Iznos tih doprinosa stoga mora biti isti za sve radnike, muškarce i žene, kao što je u ovom slučaju. Drugačije je u slučaju doprinosa poslodavaca kojima se osigurava dostatnost sredstava potrebnih za pokrivanje troškova obećanih mirovina i isplatu mirovina u budućnosti, što je predmet obaveze poslodavca.
- 32 Iz toga proizlazi da za razliku od periodičnih isplata mirovina, nejednakosti u doprinosima koje poslodavci plaćaju u okviru sustava definiranih kapitaliziranih naknada, ako je do nejednakosti došlo zbog primjene aktuarskih faktora koji se razlikuju prema spolu, nije moguće procijeniti u skladu s člankom 119.
- 33 Taj se zaključak nužno proširuje na posebne aspekte navedene u prethodnim pitanjima, odnosno na pretvorbu dijela periodične mirovine u kapitalizirani iznos i prijenos mirovinskih prava, čija se vrijednost može odrediti samo ako se uzmu u obzir odabrani načini financiranja.
- 34 Na pitanje nacionalnog suda valja odgovoriti da primjena aktuarskih faktora koji se razlikuju prema spolu u strukovnim mirovinskim sustavima s definiranim kapitaliziranim naknadama ne ulazi u područje primjene članka 119. Ugovora o EEZ-u.

Troškovi

- 35 Troškovi nizozemske, njemačke, irske i danske vlade te Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Sudu ne naplaćuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

kao odgovor na pitanja koja mu je uputio Leeds Industrial Tribunal (Radni sud u Leedsu) rješenjem od 13. svibnja 1991., odlučuje:

1. **U skladu s presudom od 17. svibnja 1990. Barber/ (C-262/88), na izravan učinak članka 119. Ugovora o EEZ-u zbog zahtijevanja jednakog postupanja u području strukovnih mirovina moguće se pozivati samo ako se radi o davanjima koja je potrebno isplatiti za razdoblja zaposlenja nakon 17. svibnja 1990., osim u slučaju radnika i njihovih ovlaštenika koji su prije tog datuma pokrenuli sudski ili drugi istovjetni postupak na temelju važećega nacionalnog prava. Isto vrijedi za vrijednost prenesenih davanja i isplate paušalnih iznosa.**
2. **Primjena aktuarskih faktora koji se razlikuju prema spolu u strukovnim mirovinskim sustavima s definiranim kapitaliziranim naknadama ne ulazi u područje primjene članka 119. Ugovora o EEZ-u.**

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 22. prosinca 1993.

[Potpisi]

* Jezik postupka: engleski